

Posjedovna struktura poljoprivrednih gospodarstava Vukovarsko - srijemske županije

Krznar, Igor

Undergraduate thesis / Završni rad

2014

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:216151>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Igor Krznar

Stručni studij, smjer Agrarno poduzetništvo

POSJEDOVNA STRUKTURA POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA
VUKOVARSKO - SRIJEMSKJE ŽUPANIJE

Završni rad

Vinkovci, 2014.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Igor Krznar

Stručni studij, smjer Agrarno poduzetništvo

POSJEDOVNA STRUKTURA POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA
VUKOVARSKO – SRIJEMSKE ŽUPANIJE
Završni rad

Povjerenstvo za ocijenu i obranu završnog rada:

1. doc. dr. sc. Tihana Sudarić, predsjednik
2. prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić, mentor
3. prof. dr. sc. Zdravko Tolušić, član

Vinkovci, 2014.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. CILJEVI I METODE ISTRAŽIVANJA	2
3. PREGLED POSJEDOVNE I PROIZVODNE STRUKTURE VSŽ.....	3
3.1.Struktura vlasništva	4
3.2.Proizvodna struktura	6
4. ANKETA O POSJEDOVNOJ STRUKTURI.....	8
5. POSJEDOVNA STRUKTURA	11
5.1.Poslovni subjekti i poljoprivredna gospodarstva	11
6. ZEMLJIŠNA POLITIKA.....	14
6.1.Ciljevi zemljišne politike	16
7. ZAKLJUČAK	18
8. POPIS LITERATURE	19
9. SAŽETAK.....	20
10. SUMMARY	21
11. POPIS TABLICA.....	22
12. POPIS GRAFIKONA	23
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA	24

1. UVOD

Kroz povijest razvoja poljoprivrede su se rješavala brojna i razvrstana pitanja koja su usko vezana za poljoprivredno zemljište. To su: vlasništvo nad zemljištem, davanje zemljišta u zakup, kupoprodaja zemljišta, koncesija, međuodnosi velikih, srednjih i malih posjeda, agrarne reforme, regionalizacija poljoprivrednog prostora, zemljišni maksimum, distribucija zemljišta po vlasnicima. U poljoprivredi zemljište je osnovni faktor za rad. Zemljište nije samo osnovni nego je i temeljni, nezamjenjiv, neuništiv, neumnoživ i nepokretljiv u masovnoj poljoprivrednoj proizvodnji. Površine u poljoprivredi su ograničene i ne mogu se povećavati po volji poljoprivrednika. U većem broju država svijeta povećanje poljoprivredne površine nije moguće. U razvijenim zemljama svijeta poljoprivredna proizvodnja se ostvaruje na sve manjim poljoprivrednim površinama. To se događa zbog toga što razvijene zemlje uzimaju poljoprivredi zemljište ponekad i ono najkvalitetnije kako bi izgradili ceste, zračne luke, akumulacijska jezera, željezničke pruge, industrijske pogone, stavaranje novih i proširenje postojećih naselja za stanovništvo. Zbog toga ali i zbog sve većeg porasta stanovništva pogoršava se odnos između broja stanovnika i poljoprivrednog zemljišta. Poljoprivredno zemljište u konačnici je nezamjenjivo ono se nemože zamjeniti s nečim novim. Poljoprivredno zemljište se u proizvodnom smislu može i uništiti ako se ne vodi briga o njemu, dok recimo poljoprivredno zemljište je neuništivo samo u materijalnom smislu. Nepokretljivost je daljnja posebnost poljoprivrednog zemljišta koja ima višestruki utjecaj na poljoprivrednu proizvodnju. Kod velikih gospodarstava se javlja problem prilikom transporta, parcelacije zemljišta, te izgradnje puteva od ekonomskog dvorišta do poljoprivrednih zemljišta. Poljoprivredno zemljište se može iskorištavati samo tamo gdje se nalazi, što znači u danim uvjetima među koje spadaju i klimatski uvjeti. Agrarna politika se poljoprivrednim zemljištem bavi u posebnom dijelu svoje politike koji se zove zemljišna politika. Prvenstveno pod utjecajem prirodnih uvjeta (reljefa, klime i tla), te socioekonomskim, demografskih odrednica razvoja poljoprivrede se formira postojeća poljoprivreda.

2. CILJEVI I METODE ISTRAŽIVANJA

Utvrđivanje posjedovne strukture u razvoju poljoprivredne proizvodnje u Vukovarsko - srijemskoj županiji. Tijekom izrade rada analizirat ćemo posjedovnu strukturu i njezin utjecaj na razvoj poljoprivredne proizvodnje. U izradi rada koristit ćemo internet, literaturne izvore, knjige, statističke podatke, ankete, te druge dokumente koji su iste ili slične tematike.

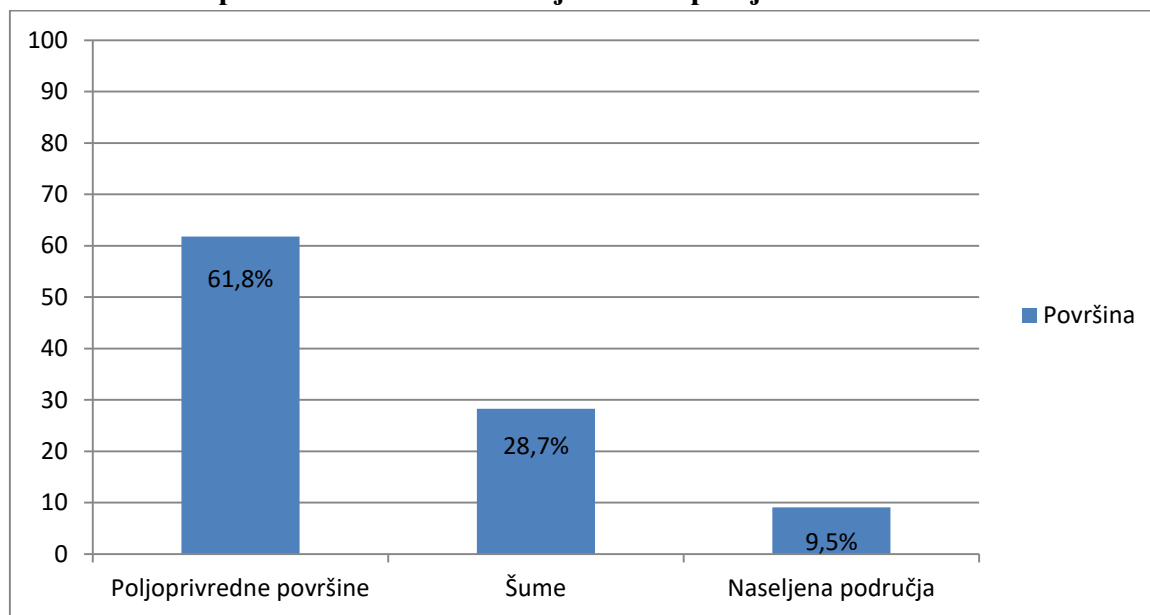
Cilj ovog rada je analizirati posjedovnu strukturu poljoprivrednih gospodarstava u Vukovarsko srijemskoj županiji, kako u bližoj prošlosti, te isto tako istražiti i analizirati trenutno stanje posjedovne strukture kako bi imali konkurentski sposobnu poljoprivrednu proizvodnju. U radu će se istraživati društveno - ekonomski te politički činitelj stanja posjedovne strukture te njenog utjecaja na razvoj poljoprivredne proizvodnje. U svrhu završnog rada ćemo napraviti i anketu koju ćemo provesti među poljoprivrednicima kako bi vidjeli i njihova razmišljanja i komentare.

Kako bi navedene ciljeve i zadatke istraživanja realizirali primjenit će se metoda analize, sinteze te matematičko-statističke metode u analizi anketnih upitnika.

3. PREGLED POSJEDOVNE I PROIZVODNE STRUKTURE VSŽ

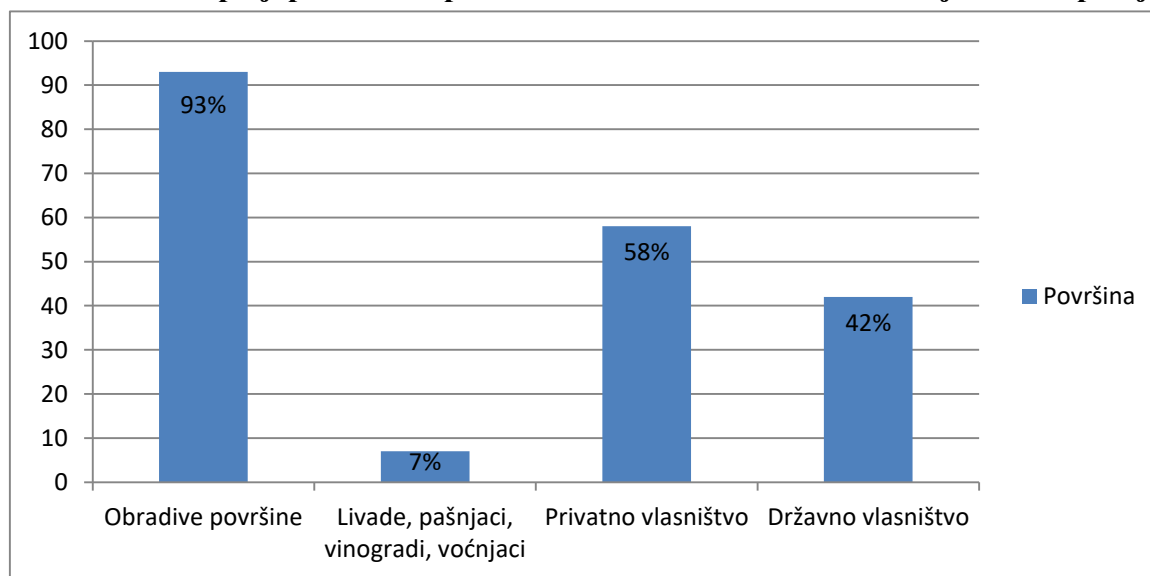
Ukupna površina Vukovarsko srijemske županije je 245 400 ha, poljoprivredne površine zauzimaju 150 856 ha ili 61.8%. Od kojih 140 296.08 ha ili 93% su oranice i vrtovi, dok je ostatak od 10 559.92 ha ili 7% (pašnjaci, livade, voćnjaci i vinogradi). U privatnom vlasništvu je 87 496.48 ha ili 58% poljoprivrednih površina, dok je ostatak od 63 359.52 ha ili 42% u vlasništvu države. Šumske površine čine 69 011 ha ili 28.7% površine županije. Dok ostatak od 25 533 ha ili 9.5% čine naseljena područja.

Grafikon 1. Prikaz površine Vukovarsko srijemske županije

Izvor: Autor

Grafikon 2. Prikaz poljoprivrednih površina i vlasništva Vukovarsko srijemske županije

Izvor: Autor

3.1 Struktura vlasništva

Poljoprivredne površine ako analiziramo prema statusu vlasništva vidimo da je smanjenja površina u vlasništvu poslovnih subjekata, zbog toga što se nakon 1990. godine dogodila transformacija vlasništva tj. tranzicija na tržišni način gospodarenja. Vukovarsko – srijemska županija raspolaže s 150 856 ha, od čega je 58% (87 496.48 ha) privatno vlasništvo tj. pripada obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Dok je ostatak od 42% (63 359.52 ha) u vlasništvu poslovnih subjekata. Najbitnije pitanje u gospodarskim sustavima je pitanje vlasništva. Te prema tome je pitanje vlasništva nad poljoprivrednom zemljom najbitnije pitanje. Kako za Republiku Hrvatsku tako i za Vukovarsko – srijemsku županiju je karakteristično dualno vlasništvo. Vukovarsko – srijemska županija najviše zemljišta ima u privatnom vlasništvu čak 58%, dok 42% poljoprivrednog zemljišta županije se nalazi u državnom vlasništvu. Ovakvi odnosi poljoprivrednog zemljišta su uspostavljeni agrarnom reformom 1945. godine i Zakonom o zemljišnom fondu općenarodne imovine 1953. godine, vrlo često nazivanom drugom agrarnom reformom iako ona to nije. Agrarna reforma 1945. godine utječe na posjedovnu strukturu poljoprivrednog zemljišta nakon Drugog svjetskog rata. Reforma ukida velike posjede bez obriza bilo da se vode na kapitalistički način ili da se daju u zakup. Jugoslavenska agrarna politika je težila tome da stvori velika socijalistička poljoprivredna gospodarstva ili kombinata kako su ih nazivali. Agrarna politika koja se provodi u Hrvatskoj je potpuno suprotna od bivše agrarne politike koja se provodila u Jugoslaviji. Agrarna politika Hrvatske bi se u budućnosti, trebala temeljiti na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu, kako stoji u Strategiji razvitka hrvatske poljoprivrede iz 1995. godine.

Tablica 1. Dinamika promjene poljoprivrednog zemljišta po strukturi vlasništva

Godina	Poljoprivredne površine	Obradiva površina				
		Ukupno	Oranice i vrtovi	Voćnjaci	Vinogradi	Livade
Vukovarsko srijemska županija						
1994.	72 577	70 395	67 827	1 302	85	1 181
1999.	150 570	146 441	141 897	1 772	1 242	1 530
2004.	145 713	141 475	137 613	1 644	1 238	980
2004/1994	200,77	200,97	202,88	126,26	1456,47	82,98
Obiteljska poljoprivredna gospodarstva						
1994.	40 244	39 312	37 516	893	82	821
1999.	109 918	109 365	106 692	1 178	458	1 037
2004.	115 627	114 985	112 500	1 322	506	657
2004/1994	287,31	292,49	299,87	148,04	617,07	80,02
Poslovni subjekti						
1994.	32 333	31 083	30 311	409	3	360
1999.	40 652	37 076	35 205	594	784	493
2004.	30 086	26 490	25 113	322	732	323
2004/1994	93,05	85,22	82,85	78,72	24400,00	89,72

Izvor: DZS (1995, 2000, 2005)

Iz podataka u tablici je jasno vidljivo da su se, gledajući na poljoprivredno i obradivo zemljište Vukovarsko srijemske županije, površine povećale za duplo. Najdrastičnije povećanje je zabilježeno kod vinograda (čak 1 456,47%), dok su se primjerice livade smanjile (17,02%). Obiteljska poljoprivredna gospodarstva su povećala svoje površine (287,31% poljoprivrednih površina i 292,49% obradivih površina). Među obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima također najdrastičnije povećanje bilježe vinogradi (617,07%), i isto tako livade su se smanjile za (19,98%).

Kategorija poslovnih subjekata je pretrpjela najveće gubitke u promatranom razdoblju od 1994. do 2004. godine. Jedini značajan porast su zabilježili vinogradi od čak (24 400,00%) . Najveći gubitak se bilježi kod voćnjaka (21,28%) zatim sljede oranice i vrtovi (17,15%) te livade od (10,28%). Poslovni subjekti velikom većinom potječu od bivšeg društvenog sektora, koji se nakon ukidanja socijalizma i nastupanja tržišne ekonomije suočio s poslovanjem u okruženju na koje nije bio pripremljen. Zastarjela tehnologija, niska

produktivnost, veliki administrativni aparat te loš proces privatizacije bili su samo neki od razloga propadanja bivših društvenih poljoprivrednih poduzeća.

3.2 Proizvodna struktura

Hrvatska poljoprivreda je segment hrvatskog gospodarstva gdje su u ovom trenutku problemi najsloženiji. Najsloženije pitanje koje se nalazi pred poljoprivredom je agrarna struktura, bez čijeg rješenja nema realnih pretpostavki za ubrzani razvitak. Agrarna struktura se ogleda u malim obiteljskim gospodarstvima kojih imamo u jako velikom broju, ta mala gospodarstva su nesposobna za samostalan gospodarski život, te za vlastitu reprodukciju. Na tako malim obiteljskim gospodarstvima produktivnost rada je niska, a isto tak i ostvareni dohodak je nizak. Naravno uz sve to nizak je i stupanj tržišnosti tih gospodarstava.

Agrarna struktura hrvatske poljoprivrede je vrlo nepovoljna, pogotovo ako je usporedimo s europskim zemljama koje su puno razvijenije. Djelovanjem politike nakon Drugog svjetskog rata prekinut je europski put razvoja poljoprivrede u nas koji je bio započet još u prošlom stoljeću. To je kako naš problem tako je to problem i ostalih zemalja u tranziciji koje se nalaze. Hrvatska poljoprivreda u odnosu na sotalne zemlje u tranziciji ima prednost u tome što je kod nas zadržano većinom privatno vlasništvo nad zemljom.

Hrvatska poljoprivreda u posljednjih četrdeset godina bilježi suprotnu tendenciju u razvitku u odnosu na razvijene europske zemlje. Privatni sektor u hrvatskoj poljoprivredi je dominantan, ali u društvenom sektoru je izbjegavan. Većinom se odnosi na cijeli niz tehničkih, gospodarskih mjera gospodarske odnosno agrarne politike (politike cijena, kreditne politike, politike investiranja). Razvijene europske zemlje u proteklm desetljećima su na području izgradnje agrarne strukture i razvoja obiteljskih gospodarstava učinile puno toga. Dok primjerice kod nas unoga nositelja agrarne proizvodnje bila namjenjena društvenom sektoru, a istodobno su se sprječavale promjene u privatnom sektoru. I upravo kao što se agrarna politika kontinuirano, bez eksperimenata, izgrađuje desetljećima, isto je i s agrarnom strukturom.

Zapadno europske zemlje su provodile proces koncentracije u poljoprivredi, a u hrvatskoj poljoprivredi se provodio proces neprekidnog usitnjavanja. Zbog toga se proces okrupnjavanja u hrvatskoj, barem do razine europskih zemalja, javlja kao temeljna pretpostavka primjene suvremene tehnologije i više razine agrarne proizvodnje, s nižim troškovima i nižim cijenama. Hrvatska poljoprivreda je u velikom zaostatku za razvijenim zemljama i njihovom poljoprivredom, osim što zaostajemo u proizvodno-tehnološkom

razvitku zastojeemo i u ukupnoj organizaciji i korištenju tekućih i razvojnih mjera agrarne politike. Trenutna agrarna struktura nije uzrok stanja u hrvatskoj poljoprivredi, već posljedica dugotrajnog odnosa prema poljoprivredi. Nasljeđivanje je utjecalo u velikoj mjeri na usitnjavanje posjeda kako u prošlosti tako i u sadašnjosti.

Tablica 2. Broj poljoprivrednih gospodarstava prema tipologiji

Županija	Obiteljska poljoprivredna gospodarstva	Obrti	Pravne osobe	Ukupno
Bjelovarsko-bilogorska	11 341	46	65	11 452
Brodsko-posavska	6 220	130	62	6 412
Dubrovačko-neretvanska	5 770	34	43	5 847
Grad Zagreb	3 794	31	85	3 910
Istarska	3 290	156	68	3 523
Karlovačka	4 708	30	21	4 759
Koprivničko-križevačka	10 734	49	64	10 847
Krapinsko-zagorska	4 616	56	28	4 700
Ličko-senjska	3 549	15	11	3 575
Mađimurska	5 822	54	50	5 926
Osječko-baranjska	12 700	196	214	13 110
Požeško-slavonska	4 829	67	26	4 922
Primorsko-goranska	1 908	84	41	2 033
Splitsko-dalmatinska	7 633	53	40	7 726
Sisačko-moslavačka	9 200	99	58	9 357
Šibensko-kninska	3 161	26	29	3 216
Varaždinska	7 304	73	46	7 423
Virovitičko-podravska	6 972	63	89	7 124
Vukovarsko-srijemska	7 765	116	122	8 003
Zadarska	3 765	43	24	3 831
Zagrebačka	12 837	123	76	10 036
UKUPNO	137 917	1 553	1 262	140 723

Izvor: MPŠVG, Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, stanje 2003.

Vukovarsko srijemska županije je među vodećim županijama po broju registriranih poljoprivrednih gospodarstava. U najvećem broju registrirana su obiteljska poljoprivredna gospodarstva, potom sljede pravne osobe a na kraju obrti.

4. ANKETA O POSJEDOVNOJ STRUKTURI

Anketa je provedena na poljoprivrednim gospodarstvima Vukovarsko srijemske županije. U anketi je sudjelovalo 73 poljoprivredna gospodarstva, koji su odgovorili na 13 postavljenih pitanja. Pitanja su se odnosila na cjelokupna zbivanja u poljoprivredi.

1. Kojom se poljoprivrednom granom bavite?

- a) Stočarstvo - 11,90%
- b) Ratarstvo - 65,47%
- c) Voćarstvo - 8,35%
- d) Povrtlarstvo - 2,38%
- e) Vinogradarstvo - 11,90%

2. Koliko poljoprivrednog zemljišta obrađujete:

- a) 1,0 – 3,0 ha - 0,0%
- b) 3,1 – 7,0 ha - 4,11%
- c) 7,1 – 10,0 ha - 5,48%
- d) 10,1 – 30,0 ha - 23,29%
- e) 30,1 – 50,0 ha - 38,35%
- f) 50,1 – 100,0 ha - 20,55%
- g) > 100 ha - 8,22%

3. Koliko zemljišta imate u svom privatnom vlasništvu a koliko u zakupu, koncesiji?

- a) Privatno: 1 157 ha
- b) Zakup, koncesija: 2 551 ha

4. Dali Vam je poljoprivredna proizvodnja jedini izvor prihoda?
- a) DA - 41,09%
 - b) NE - 58,91%
5. Koliko ste upoznati s mogućnostima investiranja uz pomoć EU fondova?
- a) Dobro sam upoznat - 43,84%
 - b) Loše sam upoznat - 19,18%
 - c) Imam nešto informacija - 36,98%
6. Prema tipu poljoprivrednog gospodarstva ste?
- a) OPG - 78,09%
 - b) Obrt - 16,44%
 - c) Trgovačko društvo (d.o.o. ili d.d) - 5,47%
 - d) Zadruga - 0%
7. Dali planirate proširiti Vaše poljoprivredno gospodarstvo?
- a) DA - 89,04%
 - b) NE - 10,96%
8. Dali ste informirani oko „Zakona o poljoprivrednom zemljištu“?
- a) DA - 82,19%
 - b) NE - 17,81%
9. Dali ste zadovoljni radom „Agencije za poljoprivredno zemljište“?
- a) DA - 83,56%
 - b) NE - 16,44%
10. Jesu li Vam isplaćeni poticaji?
- a) DA - 12,32%
 - b) NE - 17,81%
 - c) DA, ali u puno manjem iznosu od očekivanog - 69,87%

11. Jeste li osigurali otkup svog uroda/proizvoda?
- a) DA - 42,46%
 - b) NE - 57,54%
12. U što planirate ulagati u budućnosti?
- a) Kupnju zemljišta - 46,58%
 - b) Kupnja traktora i priključaka - 17,80%
 - c) Izgradnju objekata - 12,33%
 - d) Kupnju stoke - 8,22%
 - e) Neću ulagati - 15,07%
13. Što smatrate trenutno najvećim problemom naše poljoprivrede?
- a) Kasna isplata potpora - 34,25%
 - b) Loš zakon o raspolaganju državnim poljoprivrednim zemljištem - 58,90%
 - c) Nema problema - 6,85%

5. POSJEDOVNA STRUKTURA

Posjedovna struktura je ograničeni činitelj poljoprivrede u hrvatskoj. U budućnosti će posjedovna struktura usmjeriti razvitak tržišno orijentirane poljoprivrede. Posjedovnu strukturu nije moguće brzo promjeniti a nije niti preporučljivo. Najveći problem zaostajanje naše poljoprivrede za razvijenom europskom je taj što imamo usitnjene posjede, a i neuređeno poljoprivredno zemljište. Društveno-ekonomski i politički činitelji su utjecali na proces formiranja posjedovne strukture. Seljačka gospodarstva na našem području se formiraju sredinom prošlog stoljeća, te završavaju krajem 19. stoljeća. Hrvatsku poljoprivredu danas ograničavaju u smislu proizvodne mogućnosti : nerazvijeno tržište, nedostatak kapitala, tehnologija, politika cijena, starost poljoprivrednog stanovništva, nesređeno tržište za otkup usjeva.

5.1 Poslovni subjekti i poljoprivredna gospodarstva

Statistički ljetopis hrvatske objavljuje godišnju statistiku podataka o poljoprivrednom zemljištu obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i poslovnih subjekata. Poslovni subjekti su (2004.) koristili ukupno 20,65% ukupnog poljoprivrednog zemljišta, te 18,72% obradivih poljoprivrednih površina Vukovarsko srijemske županije. Ostatak poljoprivrednog zemljišta obrađuju obiteljska poljoprivredna gospodarstva.

Tablica 3: 1. Poslovni subjekti prema ukupno raspoloživom zemljištu, površina ukupno raspoloživog zemljišta, korištenog poljoprivrednog zemljišta, ostalog zemljišta i broj parcela korištenog poljoprivrednog zemljišta (1. lipnja 2003.)

Skupine poslovnih subjekata prema ukupno raspoloživom zemljištu	Broj poslovnih subjekata	Ukupno raspoloživa površina zemljišta	Korišteno poljoprivredno zemljište				Ostalo zemljište	Broj parcela korištenog poljorivrednog zemljišta
			Ukupno korišteno	U vlasništvu	Uzeto u zakup	Dano u zakup		
1	2	3	4	5	6	7	8	
VSŽ	130	37 310	36 257	4 934	31 328	5	1 053	3 237
do 1 ha	19	6	4	3	1	-	2	7
2 ha	1	2	2	2	-	-	-	2
3 ha	3	9	9	9	-	-	-	6
4 ha do 5 ha	6	27	27	22	5	-	-	19
6 ha do 10 ha	5	37	35	29	6	-	2	36
11ha do 20 ha	8	122	119	44	80	5	3	39
21 ha do 30 ha	11	284	281	94	187	-	3	84
31 ha do 50 ha	20	771	765	115	650	-	6	245
51 ha do 100 ha	24	1 684	1 671	186	1 485	-	13	349
više od 100 ha	33	34 368	33 344	4 430	28 914	-	1 024	2 450

Izvor: DSZ, Popis poljoprivrede 2003.

Prema popisu poljoprivrede (2003.) poljoprivredna zemljišta koja koriste poslovni subjekti, čine 30,81% ukupnih poljoprivrednih površina Vukovarsko srijemske županije. Na poljoprivredno zemljište koje se nalazi u vlasništvu poslovnih subjekata otpada 13,22%, dok 83,95% otpada na zemljište uzeto u zakup i tek 0,01% spada u zemljište koje je dano u zakup. Te ostatak od 2,82% otpada na ostalo zemljište.

Tablica 4: 1. Poljoprivredna kućanstva prema ukupno raspoloživom zemljištu, površina ukupno raspoloživog zemljišta, korištenog poljoprivrednog zemljišta, ostalog zemljišta i broj parcela korištenog poljoprivrednog zemljišta (1. lipnja 2003.)

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema ukupno raspoloživom zemljištu	Broj kućanstava	Ukupno raspoloživa površina zemljišta	Korišteno poljoprivredno zemljište				Ostalo zemljište	Broj parcela korištenog poljoprivrednog zemljišta
			Ukupno korišteno	U vlasništvu	Uzeto u zakup	Dano u zakup		
	1	2	3	4	5	6	7	8
VSŽ	26 316	89 674,59	84 820,65	56 438,86	38 330,89	9 949,10	4 853,94	68 742
do 0,10 ha	6 321	399,02	132,95	2 216,23	41,6	2 124,88	266,07	5 913
0,11 do 0,50 ha	7 268	1 693,57	938,41	5 796,76	62,75	4 921,10	755,16	9 869
0,51 do 1,00 ha	2 541	1 807,14	1 410,40	2 318,42	99,9	1 007,92	396,74	4 819
1,01 do 2,00 ha	2 583	3 670,48	3 089,62	3 782,15	260,96	953,49	580,86	5 976
2,01 do 3,00 ha	1 311	3 229,22	2 838,43	2 933,42	271,7	366,69	390,79	3 888
3,01 do 5,00 ha	1 722	6 702,22	6 125,93	5 580,09	845,47	299,63	576,29	6 299
5,01 do 10,00 ha	2 269	16 257,09	15 357,66	12 551,21	3 024,66	218,21	899,43	11 427
10,01 do 20,00 ha	1 350	18 377,09	17 816,75	10 838,83	6 996,32	18,4	560,34	9 589
više od 20,00 ha	951	37 538,76	37 110,50	10 421,75	26 727,53	38,78	428,26	10 962

Izvor: DZS, Popis poljoprivrede 2003.

Prema popisu poljoprivrede (2003.) poljoprivredna zemljišta koja koriste poljoprivredna kućanstva iznose 69,19% ukupnih poljoprivrednih površina Vukovarsko srijemske županije.

Iz tablica je vidljivo da poljoprivredna kućanstva raspolažu s manjim posjedima i parcelama, dok poslovni subjekti raspolažu s većim površinama i većim parcelama u komadu. Te samim time su poslovni subjekti u većoj prednosti nego poljoprivredna kućanstva. Prednosti krupnih gospodarstava se može sažeti u nekoliko točaka: veća produktivnost radne snage, racionalnije i potpunije korištenje materijalnih sredstava i radne snage, veća kakvoća pojedinih tehničkih zahvata koji se rabe u uzgoju biljaka i životinja, u pravilu i veća proizvodnja po jedinici kapaciteta, niži jedinični troškovi proizvodnje, veći stupanj specijalizacije i podjele rada, povoljniji položaj na tržištu finalnih proizvoda te financijskom tržištu, profitabilnija proizvodnja.

6. ZEMLJIŠNA POLITIKA

Europska se poljoprivreda temelji na obiteljskim gospodarstvima. U njihovu su vlasništvu nalazi najveći broj poljoprivrednog zemljišta, u zemljama EU (1997.) 59%. Taj postotak je rezultanta velikih razlika koje postoje među pojedinim zemljama: 35% u Francuskoj, 37% u Njemačkoj pa do 78% u Italiji ili 87% u Irskoj. Najdinamičnije promjene u agrarnoj strukturi spomenutih zemalja zbivale su se u posljednja tri desetljeća prošlog stoljeća.

Proces okrupnjavanja poljoprivrednih gospodarstava, odnosno širenje postojećih posjeda može se uglavnom ostvariti kupnjom, koncesijom i zakupom zemljišta drugih gospodarstava. Tom procesu pogoduju velike površine oranica i vrtova koje se ne obrađuju, a poneke su i zapuštene od vlasnika. Da bi se takva zemljišta dovela u stanje obrade potrebna su i ulaganja u tu površinu da bi ju uredili. Još jedna olakotna okolnost za proces okrupnjavanja gospodarstva čini i velik broj staračkih kućanstava. Naravno i uloga države u okrupnjavanju je nazaobilazna: od inicijative i koordinacije pa do finansijske i druge potpore. Istina, koncentracija i centralizacija zemljišta i proizvodnje u poljoprivredi kao zakonit proces u razvitku poljoprivrede, odvijao bi se spontano u drugom roku i bez vanjskih poticaja. Iskustvo koje imamo od kraja 19. stoljeća na ovamo pokazuje da taj spontani proces nije bio učinkovit. Mišljenje struke pa i šire javnosti je da sitni i isparcelirani posjedi čine jednu od ključnih, ako ne i najvažniju prepreku razvoja poljoprivrede.

U Ustavu Republike Hrvatske (članak 52.) izrijeком se navodi da zemljište ima osobitu zaštitu Republike. Ta zaštita u Republici Hrvatskoj, kao i u svim modernim zemljama, i institucionalno normirana u odgovarajućem zakonu. U Zakonu o poljoprivrednom zemljištu uređuje se zaštita i korištenje poljoprivrednog zemljišta, njegova prenamjena, raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države i dr. Poljoprivredno zemljište u vlasništvu države može se dati u zakup fizičkoj i pravnoj osobi koja se bavi poljoprivredom. Zemljište se daje u zakup na rok 25 godina za sadnju voćnjaka, vinograda i lavande, 50 godina na sadnju maslenika, a za ostale vrste nasada do 10 godina. Prvenstveno pravo zakupa imaju fizičke i pravne osobe po istom redosljedu kao i za prodaju zemljišta. Država može zemljište u svom vlasništvu dati u koncesiju fizičkoj i pravnoj osobi u svrhu biljne i stočne proizvodnje na rok od 10 do 30 godina, za dugogodišnje nasade i ribnjicarstvo na vrijeme od 20 do 40 godina. Prvenstveno pravo na koncesiju imaju pravne osobe koje imaju sklopljen ugovor o korištenju poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države, pravne osobe registrirane za bavljenje poljoprivredom, razvojačeni hrvatski branitelji i obiteljska poljoprivredna gospodarstva.

Strategija gospodarenjem poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, jedinice lokalne samouprave dužne su donjeti programe raspolaganja tim zemljištem na svom području.

Okrupnjavanje poljoprivrednih gospodarstava ne provodi se, samo kupovinom, koncesijom i zakupom zemljišta u vlasništvu države nego još u većoj mjeri, međuseljačkom kupoprodajom zemljišta koja obuhvaća prodaju i kupovinu zemljišta, te davanje i uzimanje u zakup. Kupoprodaja i zakup ne uređuju se citirani Zakonom nego drugim općim pravnim aktima. Pri tom u vidu valja imati u vidu spomenute činjenice da se četiri petine korištenog poljoprivrednog zemljišta nalazi u obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Vodeći računa o svim značajkama obiteljskih gospodarstava kao i mjerama agrarne politike realno je očekivati da će zemljište uglavnom kupovati krupniji i srednji posjedi, odnosno komercijalna gospodarstva.

U poljoprivredi trebaju postojati partneri financijskih institucijakoji su ekonomski sposobni preuzeti i profitabilno uložiti raspoloživa sredstva. Osim toga, nedovoljna je povezanost poljoprivrednih gospodarstava i prerađivačke industrije. Zanemareno je i korištenje sredstava iz europskih fondova. Za korištenje tih fondova potrebno je imati kvalitetan program i bolju organiziranost poljoprivrednih gospodarstava. Treba reći da ulaganje u poljoprivredu treba što više integrirati u razvoj sela i poljoprivrede. Takvih pristupom integralnom razvoju ima osobitu potporu EU. Šezdesetih godina prošlog stoljeća u razvijenim europskim zemljama započela je prevladavati koncepcija integralnog razvoja poljoprivrede i ostalih gospodarskih i infrastrukturnih djelatnosti na ukupnom ruralnom prostoru. Politika ruralnog razvoja EU nudi 22 glavne mjere, u kojima se nalazi i cjeloviti sustav stimuliranja prijevremenog umirovljenja poljoprivrednika. Ta mjera ima ne samo naglašenu socijalnu dimenziju – zbrinjavanja poljoprivrednika starije životne dobi, nego je istodobno i u funkciji integriranja zemljišta – većeg broja malih posjeda u krupnije proizvodne cjeline.

Proizvodnja na krupnim gospodarstvima uz suvremenu tehniku i tehnologiju ne može dati pune proizvodne i ekonomske rezultate ako se obavlja na loše uređenom zemljištu. Najvažnije mjere uređenja zemljišta su agromelioracija, hidromelioracija, komasacija, izgradnja pristupnih putova, privođenje kulturi zapuštenih i zamočvarenih zemljišta.

6.1 Ciljevi zemljišne politike

Jedna od skupina mjera poljoprivredne politike su mjere strukturne politike, kojima se utječe na agrarnu strukturu. Mjere strukturne politike čini skup mjera kojima se potiče gospodarska učinkovitost poljoprivredne proizvodnje sa ciljem osiguranja stabilnog dohotka i primjerenog životnog standarda poljoprivrednika na seoskom području, te skladan razvitak poljoprivrednih regija i seoskih područja. Zemljišna politika je važan dio ukupne strukturne politike. Međutim, zbog značenja i težine problema prema Strategiji poljoprivrede i ribarstva zemljišna politika predstavlja zasebnu cjelinu kojom se utječe na racionalno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem uz sustavnu zaštitu okoliša.

Prema Strategiji poljoprivrede i ribarstva zemljišna politika uključuje nekoliko pitanja:

1. Tržište poljoprivrednog zemljišta
2. Raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem
3. Denacionalizacija zemljišta (oduzeto od vlasnika u doba komunističkih vladavine, ali i podržavljeno od bivših društvenih kombinata devedesetih godina)
4. Odvodnja zemljišta
5. Razminiranje poljoprivrednog zemljišta

Mjere zemljišne politike su skup mjera kojima se utječe na racionalno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem kao dobrom od interesa za Republiku Hrvatsku, sukladno važećim zekonskim propisima, uz sustavnu i učinkovitu zaštitu okoliša.

Mjere zemljišne politike obuhvaćaju:

- Dodjelu prava korištenja i prodaju poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države
- Unapređivanje gospodarenja poljoprivrednim zemljištem
- Zaštitu poljoprivrednog zemljišta od onečišćenja

Rješavanje različitih problema kao što je privatizacija državnog zemljišta, okrupnjavanje i povećavanje prosječne veličine obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, zaštita poljoprivrednog zemljišta zahtjeva međusobno veću suradnju i aktivnost različitih institucija na racionalnoj razini i razini lokalne samouprave te gospodarskih subjekata.

U Matrici agrarno – političkih mjera za provođenje Strategije razvitka poljoprivrede. Određeni su strateški prioriteti, ciljevi i mjere politike s naznakom odgovorne ustanove za ostvarenje naznačenih mjera. Kao prvi strateški prioritet je poboljšanje agrarne strukture, a u tome prvi cilj je povećanje veličine OPG-a i unapređenje tržišta zemljištem.

Tablica 5: Strateški prioritet poboljšanja agrarne strukture, ciljevi i mjere politike te odgovorne ustanove

Ciljevi politike	Mjere politike	Odgovorna ustanova
Povećanje veličine obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i unapređenje tržišta zemljištem	Privatizacija prodajom ili zakupom poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države	MPŠ, MPULS
	Izmjena Zakona o nasljeđivanju u dijelu koji se odnosi na poljoprivredno zemljište	MPULS, MPŠ
	Integracija podataka katastra i zemljišnih knjiga te njihovo ažuriranje	MPULS, DGU, MPŠ
	Razvitak zemljišno tržišnog informacijskog sustava	MPULS, DGU, MPŠ
Modernizacija proizvodnih kapaciteta radi poboljšanja kakvoće proizvoda, sanitarnih uvjeta proizvodnje i zaštite okoliša	Kapitalna ulaganja u poljoprivredi	MPS, HBOR, HGK, komercijalne banke
Poboljšanje dobne i obrazovne strukture poljoprivrednika	Potpota ulasku mladih u poljoprivredu	MPŠ
	Potpota ranijem umirovljenju poljoprivrednika pri čemu korisnik daje poljoprivredno zemljište u zakup/prodaju	MPŠ, MRSS, HZMO
	Stručno osposobljavanje poljoprivrednika za primjenu suvremenih agrotehničkih postupaka i učinkovito upravljanje gospodarstvima te obavljanje dopunskih djelatnosti	HZPSS, MPŠ, obrazovne ustanove
Potpota područjima s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi	Više razine potpore za pojedine programe u područjima s težim uvjetima privređivanja	MPŠ
Poticanje dopunskih djelatnosti na poljoprivrednim gospodarstvima	Kapitalna ulaganja koja omogućuju razvitak dopunskih djelatnosti	MPŠ, MT, MOMSP, HBOR, HGK, komercijalne banke
Razvitak konkurentne poljoprivredno-prerađivačke djelatnosti	Okončanje privatizacije poduzeća u kojima država ima vlasnički udjel	VRH, MG, MPŠ, MPULS, HFP
	Prekvalifikacija i dopunsko obrazovanje kadrova u poduzećima	HZPSS, MPŠ, obrazovne ustanove
	Poticanje neposrednih stranih ulaganja u poljoprerađivačku industriju putem transparentnih natječaja	MG, MPŠ
Uređenje poljoprivrednog zemljišta	Izrada programa uređenja zemljišta – komasacije i njihova provedba	MPULS, MZOPU, MPŠ, DGU, MJROG, DUV
Zaštita i nadzor nad uporabom poljoprivrednog zemljišta	Unapređenje legislative u području zaštite i nadzora nad uporabom poljoprivrednog zemljišta	MPŠ, MZOPU

Izvor: Strategija poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske. NN 89/02

7. ZAKLJUČAK

Vukovarsko srijemska županija se rasprostire na 245 400 ha, od toga poljoprivredne površine čini 150 856 ha. Poljoprivredne površine su najvećim dijelom oranice i vrtovi 140 296.08 ha, dok pašnjaci, livade, voćnjaci i vinogradi zauzimaju svega 10 559.48 ha. U privatnom vlasništvu se nalazi 87 496.48 ha, a u državnom 63 359.52 ha.

Cilj ovog rada je bio analizirati posjedovnu strukturu poljoprivrednih gospodarstava u Vukovarsko srijemskoj županiji pomoću ankete provedene među poljoprivrednim gospodarstvima. Iz provedene ankete smo došli do određenih rezultata koji su i očekivani.

Poljoprivrednici u Vukovarsko srijemskoj županiji se velikim dijelom bave ratarstvom kao jednom od grana poljoprivrede, neki poljoprivrednici se uz ratarstvo bave i nekom od ostalih grana kao što su stočarstvo, voćarstvo, povrtlarstvo te vinogradištvo. Međutim većina poljoprivrednika su mali i srednji gospodarstvenici prema zemljišnim površinama koje obrađuju, a to je između 10 ha i 100 ha. Među poljoprivrednicima ima više od polovice onih kojima poljoprivredna proizvodnja nije jedini izvor prihoda, a njih je 58.91%. Ulaskom Hrvatske u EU poljoprivrednici imaju mogućnost povlačenja potpora iz EU fondova, iako čak 43.84% je dobro upoznato s tim mogućnostima jako mali broj je onih koji to pokušavaju i prijavljuju se na natječaje kako bi dobili sredstva od EU. Poljoprivredna gospodarstva u Vukovarsko srijemskoj županiji su velikim dijelom Obiteljska poljoprivredna gospodarstva 78.09%. Nažalost zbog loših zakona, odluka i same politike o poljoprivredi, poljoprivrednici ovise o poticajima koje im država treba isplatiti. Zbog istih tih problema poljoprivrednici velikim dijelom nisu ni osigurali si otkup svog uroda prvenstveno zbog toga što se cijena određenog uroda nezna, te svi poljoprivrednici kalkuliraju i čekaju što veću cijenu da prodaju robu, koju neki skladište u svojim privatnim skladištima. Čak 58.90% poljoprivrednika se složilo da je glavni problem hrvatske poljoprivrede loš zakon o raspolaganju državnim poljoprivrednim zemljište.

8. POPIS LITERATURE

1. Strategija poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske, NN 89/02
2. Popis poljoprivrede 2003, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, <http://www.dzs.hr>
3. DZS, Različita godišta Statističkog ljetopisa Hrvatske, Državni zavod za statistiku
4. Grahovac, P., Regionalni razvoj hrvatske poljoprivrede, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, br.2, Zagreb, 2004.
5. Grahovac, P., Regionalne značajke uvjeta razvoja hrvatske poljoprivrede, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, br.3, Zagreb, 2005.
6. Stipetić, V., Poljoprivreda i privredni razvoj, Informator, Zagreb, 1987.
7. Zakon o poljoprivrednom zemljištu, NN 34/91, 79/93, 54/94, 48/95, 19/98, 105/99
8. Zakon o poljoprivrednom zemljištu, NN 66/01, 87/02, 48/05, 90/05
9. http://hr.wikipedia.org/wiki/Vukovarsko-srijemska_%C5%BEupanija
10. Petrač, B., Agrarna ekonomika, Ekonomski fakultet; Poljoprivredni fakultet, Osijek, 2002.

9. SAŽETAK

U ovom radu je prikazana posjedovna struktura Vukovarsko srijemske županije. Obavljena je i anketa o posjedovnoj strukturi, ukupno je anketirano 73 poljoprivredna gospodarstva. Ta poljoprivredna gospodarstva obrađuju 1 157 ha zemljišta privatnog vlasništva i 2 551 ha zemljišta u zakupu i koncesiji. Međutim većina poljoprivrednika su mali i srednji gospodarstvenici prema zemljišnim površinama koje obrađuju, a to je između 10 ha i 100 ha. Među poljoprivrednicima ima više od polovice onih kojima poljoprivredna proizvodnja nije jedini izvor prihoda, a njih je 58.91%. Poljoprivredna gospodarstva u Vukovarsko srijemskoj županiji su velikim dijelom Obiteljska poljoprivredna gospodarstva 78.09%. Jedan od glavnih problema u hrvatskoj poljoprivredi je i loš zakon o raspolaganju državnim poljoprivrednim zemljište, a tim se slaže i 58.90% anketiranih ispitanika.

Ključne riječi: posjedovna struktura, poljoprivredna gospodarstva, obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG), hrvatska poljoprivreda

10. SUMMARY

This final paper presents the ownership structure of Vukovar-Srijem County. In research about ownership structure were 73 participates who own a farm. Farms which were participating in research are processing 1 157 hectares of private property and 2 551 hectares of leasehold estate and propertis in concession. Most of the farmers are processing between 10 and 100 hectares of property. Agricultural production is not only source of income to 58.91% of farmers. 78.09% of farms in Vukovar-Srijem County are family farms. 58.90% farmers agrees that one of the problems in Croatian agriculture is statute about management of state property.

Keywords: ownership structure, farms, family farms (OPG), Croatian argiculture

11. POPIS TABLICA

Tablica 1.	Dinamika promjene poljoprivrednog zemljišta po strukturi		5
Tablica 2.	Broj poljoprivrednih gospodarstava prema tipologiji		7
Tablica 3.	Poslovni subjekti prema ukupno raspoloživom zemljištu, površina ukupno raspoloživog zemljišta, korištenog poljoprivrednog zemljišta, ostalog zemljišta i broj parcela korištenog poljoprivrednog zemljišta (1. lipnja 2003.)		12
Tablica 4.	Poljoprivredna kućanstva prema ukupno raspoloživom zemljištu, površina ukupno raspoloživog zemljišta, korištenog poljoprivrednog zemljišta, ostalog zemljišta i broj parcela korištenog poljoprivrednog zemljišta (1. lipnja 2003.)		13
Tablica 5.	Strateški prioritet poboljšanja agrarne strukture, ciljevi i mjere politike te odgovorne ustanove		17

12. POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1.	Prikaz površine Vukovarsko srijemske županije	3
Grafikon 2.	Prikaz poljoprivrednih površina i vlasništva	3
	Vukovarsko srijemske županije	

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Završni rad

Posjedovna struktura poljoprivrednih gospodarstava

Vukovarsko – srijemske županije

Igor Krznar

SAŽETAK

U ovom radu je prikazana posjedovna struktura Vukovarsko srijemske županije. Obavljena je i anketa o posjedovnoj strukturi, ukupno je anketirano 73 poljoprivredna gospodarstva. Ta poljoprivredna gospodarstva obrađuju 1 157 ha zemljišta privatnog vlasništva i 2 551 ha zemljišta u zakupu i koncesiji. Međutim većina poljoprivrednika su mali i srednji gospodarstvenici prema zemljišnim površinama koje obrađuju, a to je između 10 ha i 100 ha. Među poljoprivrednicima ima više od polovice onih kojima poljoprivredna proizvodnja nije jedini izvor prihoda, a njih je 58.91%. Poljoprivredna gospodarstva u Vukovarsko srijemskoj županiji su velikim dijelom Obiteljska poljoprivredna gospodarstva 78.09%. Jedan od glavnih problema u hrvatskoj poljoprivredi je i loš zakon o raspolaganju državnim poljoprivrednim zemljište, a tim se slaže i 58.90% anketiranih ispitanika.

Ključne riječi: posjedovna struktura, poljoprivredna gospodarstva, obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG), hrvatska poljoprivreda

SUMMARY

This final paper presents the ownership structure of Vukovar-Srijem County. In research about ownership structure were 73 participates who own a farm. Farms which were participating in research are processing 1 157 hectares of private property and 2 551 hectares of leasehold estate and properties in concession. Most of the farmers are processing between 10 and 100 hectares of property. Agricultural production is not only source of income to 58.91% of farmers. 78.09% of farms in Vukovar-Srijem County are family farms. 58.90% farmers agrees that one of the problems in Croatian agriculture is statute about management of state property.

Keywords: ownership structure, farms, family farms (OPG), Croatian agriculture